STIINTA SI RELIGIE

... din cugetarile lui Petre Tutea

1. Se spune cã intelectul e dat omului ca sã cunoascã adevãrul. Intelectul e dat omului, dupã pãrerea mea, nu ca sã cunoascã adevãrul, ci sã primeascã adevãrul.

2. Am avut revelatia cã în afarã de Dumnezeu nu existã adevãr. Mai multe adevãruri, zic eu, raportate la Dumnezeu, este egal cu nici un adevãr. Iar dacã adevãrul este unul singur, fiind transcendent în esentã, sediul lui nu e nici în stiintã, nici în filozofie, nici în artã. Si cînd un filozof, un om de stiintã sau un artist sînt religiosi, atunci ei nu se mai disting de o babã murdarã pe picioare care se roagã Maicii Domnului.

3. Acum, mai la bãtrînete, pot sã spun cã fãrã Dumnezeu si fãrã nemurire nu existã adevãr.

4. O babã murdarã pe picioare, care stã în fata icoanei Maicii Domnului în bisericã, fatã de un laureat al premiului Nobel ateu - baba e om, iar laureatul premiului Nobel e dihor. Iar ca ateu, ãsta moare asa, dihor.

5. Eu cînd discut cu un ateu e ca si cum as discuta cu usa. Între un credincios si un necredincios, nu existã nici o legãturã. ãla e mort, sufleteste mort, iar celãlalt e viu si între un viu si un mort nu existã nici o legãturã. Credinciosul crestin e viu.

6. Ateii si materialistii ne deosebesc de animale prin faptul cã nu avem coadã.

7. Ateii s-au nãscut, dar s-au nãscut degeaba.

8. Eu nu detest burghezia. Eu m-am lãmurit cã un om care vrea sã fie bogat nu este un pãcãtos. Spunea odatã un preot bãtrîn: Circulã o zicalã cã banul e ochiul dracului. Eu nu-l concep ca ochiul dracului, eu îl concep ca pe o scarã dublã. Dacã-l posezi, indiferent în ce cantitãti, si te misti în sus binefãcãtor pe scarã, nu mai e ochiul dracului. Iar dacã cobori, atunci te duci cu el în infern, prin vicii, prin lãcomie si prin toate imperfectiile legate de orgoliu si de pofta de stãpîn.

9. Nu pot evita neplãcerile bãtrînetii si nu mã pot supãra pe Dumnezeu cã m-a tinut pînã aproape la nouãzeci de ani. Însã bãtrînii au o supapã foarte înteleaptã: au dreptul la nerusinare. O nerusinare nelimitatã. Cînd mã gîndesc la suferintele bãtrînetii, îmi dau seama cã în natura asta oarbã cel mai mare geniu este geniul mortii. Faptul cã murim, de cele mai multe ori la timp, este un semn al dragostei lui Dumnezeu pentru noi.

10. Eu sînt iudeocentric în cultura Europei, cãci dacã scoti Biblia din Europa, atunci Shakespeare devine un glumet tragic. Fãrã Biblie, europenii, chiar si laureatii premiului Nobel, dormeau în crãci. Stiinta si filozofia greacã sînt foarte folositoare, dar nu sînt mîntuitoare. Prima carte mîntuitoare si consolatoare pe continent - suveranã - e Biblia.

11. Existã o carte a unui savant american care încearcã sã motiveze stiintific Biblia. Asta e o prostie. Biblia are nevoie de stiintã cum am eu nevoie de Securitate.

12. Luther, cît e el de eretic si de zevzec, a spus douã lucruri extraordinare: cã creatia autonomã e o cocotã si cã nu existã adevãr în afarã de Biblie. Mie mi-a trebuit o viatã întreagã ca sã aflu asta. El nu era asa bãtrîn cînd a dibãcit chestia asta, cã era cãlugãr augustin... Mie mi-a trebuit o viatã ca sã mã conving cã în afarã de Biblie nu e nici un adevãr.

13. Shakespeare, pe lîngã Biblie, - eu demonstrez asta si la Sorbona - e scriitor din Gãesti.

14. În afara slujbelor bisericii, nu existã scarã cãtre cer. Templul este spatiul sacru, în asa fel încît si vecinãtãtile devin sacre în prezenta lui.

15. Stii unde poti cãpãta definitia omului? - te întreb. În templu. În bisericã. Acolo esti comparat cu Dumnezeu, fiindcã exprimi chipul si asemãnarea Lui. Dacã Biserica ar dispãrea din istorie, istoria n-ar mai avea oameni. Ar dispãrea si omul.

16. În bisericã afli cã existi.

17. Ce pustiu ar fi spatiul dacã n-ar fi punctat de biserici!

18. În afarã de cãrti nu trãiesc decît dobitoacele si sfintii: unele pentru cã n-au ratiune, ceilalti pentru cã o au într-o prea mare mãsurã ca sã mai aibã nevoie de mijloace auxiliare de constiintã.

19. Platon are un demiurg care nu e creator, ci doar un meserias de geniu, fiindcã materia îi premerge. Prima idee de creatie realã, au adus-o în istorie crestinii.

20. De creat doar zeul creazã, iar omul imitã. Eu cînd citesc cuvîntul creatie - literarã, muzicalã, filozoficã - lesin de rîs. Omul nu face altceva decît sã reflecte în litere, în muzicã sau în filozofie petece de transcendentã.

21. Cum sã fie creatura creator? "Hai tatã, sã-ti arãt mosia pe care ti-am fãcut-o cînd nu eram în viatã..." Pãi cum sã fie creatura creator?

22. Omul e un animal care se roagã la ceva. Cautã un model ideal. Si uneori nimereste, alteori, nu. Cei care au descoperit modelul ideal si succesiunea fenomenului din el sînt crestinii. Crestinismul nu poate fi identificat cu nici un sistem filosofic, monist, dualist, sau pluralist.Crestinismul este pur si simplu. Despre crestinism, Bergson spune cã noi îl respirãm. Are materialitatea aerului. Seamãnã cu aerul. Noi sîntem crestini fãrã sã vrem. Si cînd sîntem atei sîntem crestini: cã respirãm crestinismul cum respirãm aerul.

23. Crestinismul nu e ideologie, cã atunci se aseamãnã cu marxismul. Religia e expresia unui mister trãit, or ideologia e ceva construit.

24. A fi cresti înseamnã a coborî Absolutul la nivel cotidian. Numai sfintii sînt crestini absoluti. Altminteri, crestinismul, gîndit real, e inaplicabil tocmai pentru cã e absolut.

25. Suveran fatã de naturã, supus Divinitãtii, nemuritor si liber prin depãsirea extramundanã a conditiei sale - acesta este omul crestin.

26. Nimic nu poate inlocui crestinismul; nici toatã culturã anticã precrestinã. Eu sînt de pãrere cã apogeul Europei nu e la Atena, ci în Evul Mediu, cînd Dumnezeu umbla din casã în casã. Eu definesc strãlucirea epocilor istorice în functie de geniul religios al epocii, nu în functie de isprãvi politice.

27. Iisus Hristos este eternitatea care puncteazã istoria.

28. Dacã nu cunosti revelat - prin gratie divinã - sau inspirat, nu cunosti nimic. De pildã, povestea cu mãrul lui Newton, care a cãzut. Nu stiu unde am citit eu stupiditatea asta: "Il tomba dans une méditation profonde qui l'a conduit jusqu'a la loi de la gravitation universelle". Si eu spun: dacã Newton gîndea pînã la Judecata de Apoi, nu descoperea nimic! Dar el a fost mult mai întelept. Cînd a fost întrebat cum a descoperit gravitatia, a zis: Am fost inspirat. Pãi scrie pe mãr, sau scrie undeva în naturã " legea gravitatiei"? Fenomenele lumii interioare si ale lumii exterioare tac. Iar omul autonom si orgolios creds cã exploreazã lumea interioarã si exterioarã cu jocul lui de ipoteze si cã descoperã ceea ce vrea el. El cautã; dar eu spun cã el cautã, nu cã aflã. Sau dacã aflã, trebuie sã fie ca Newton, inspirat.

29. Bergson e mai cuviincios ca Aristotel si zice cã democratia e singurul sistem compatibil cu libertatea si demnitatea umanã, dar are un viciu incurabil: n-are criterii de selectiune a valorilor. Deci democratia e sistemul social în care face fiecare ce vrea si-n care numãrul înlocuieste calitatea... Triumful cantitãtii împotriva calitãtii. Bergson a fost acuzat în micul dictionar filozofic al lui Stalin cã e fascist.

30. Fãrã sã gîndesc în stilul darwinismului social, nu pot sã rãmîn indiferent la incapacitatea democratiei de a asigura selectiunea naturalã a valorilor. Democratii gîndesc corpul social aritmetizat: numãrã capetele toate si unde e majoritate, hai la putere. Sufragiul turmei! Asta e pãrerea mea despre democratie.

31. Eu cred cã omul e fãcut de Dumnezeu si cred cã Dumnezeu n-a instalat nici un drac în el. Nu pot sã spun cã Dumnezeu a fãcut un om purtãtor de drac. Dacã omul e fãptura lui Dumnezeu, dracul intrã ocolit acolo, nu intrã cu voia Lui.

32. Un filozof care se zbate fie sã gãseascã argumente pentru existenta lui Dumnezeu, fie sã combatã argumentele despre inexistenta lui Dumnezeu reprezintã o poartã spre ateism. Dumnezeul lui Moise este neatributiv. Cînd îl întreabã Moise pe Dumnezeu: Ce sã le spun ãlora de jos despre Tine? - Dumnezeu îi spune: Eu sînt cel ce sînt.

33. În fata lui Dumnezeu, geniul e vãr primar cu idiotul.

34. Binele si rãul sînt conceptele pedagogiei lui Dumnezeu fatã de oameni.

35. Cãrui bãrbat nu-i plac femeile? În primul rînd la iubesti pentru farmecul lor, si în al doilea rînd le iubesti pentru cã fac oameni.

36. Eu încerc o experientã: încerc sã mã deparazitez de filosofie, de pãduchernita metafizicii. Cioran s-a deparazitat mai demult, desi face filozofie. Un prieten de-al meu zice: te deparazitezi, dar folosesti sculele ei. Da, dar dacã mã urc în tren, nu înseamnã cã zeul meu e calea feratã.

37. În Evul Mediu s-a formulat de cãtre filozofii sireti teoria adevãrului dublu: secundum fidem - adevãrul dupã credintã si secundum rationem - adevãrul dupã ratiune, ca sã aibã cale liberã pentru filozofie. Adicã sã rãtãceascã pînã îi ia dracul... Cã poti, în filozofie, sã rãtãcesti pînã devii nãuc. Ce-au realizat filozofii prin autonomia lor? Nimic! N-au nici un adevãr.

38. Babele evlavioase merg la absolut rugîndu-se, iar filozoful trãncãnind silogisme.

39. Francmasoneria doreste puterea cu lozinci democrate. Nu sînt religiosi, au o singurã religie: propria lor doctrinã. Pe dusmani îi anuleazã social. Au o structurã supranationalã, deci sînt antinaturali. Toti cei care aspirã la unitatea speciei om anuleazã principiul competitiei între popoare; anuleazã însusi principiul civilizatiei moderne, nãscutã prin luptã.

40. Geniul e relief, noutate, inventie, creare de epocã si stil. Nu e neapãrat un întelept, ci un suprainteligent. Geniile sînt originale, în mãsura în care originalitatea e posibilã. În fond, maxima mea a fost aceasta: Dumnezeu este creator, iar omul imitator. Prin încercarea de a imita mereu Divinitatea, prin proximitatea fatã de divin, geniul e mai apropiat de cer; dar nu sînt în mãsura în care e apropiat sfîntul.

41. În fata lui Dumnezeu nu existã genii, Dumezeu lucrînd nu cu genii, ci cu oameni.

42. Dumnezeu a fãcut lumea si pe om; si cu om a încoronat creatia sa. Si l-a însãrcinat sã cunoascã lucrurile. De-acolo vine denumirea lor. - Originea primordialã a capacitãtii de a determina numele lucrurilor, care este o operatie logicã; originea misticã a gîndirii logice.

43. Aparitia unui mare gînditor e pentru creier ca o baie pentru un om care a muncit, a asudat, s-a murdãrit si se spalã. Gîndirea este o "spãlare" a creierului. Asta mã face cîteodatã sã cred cã gîndirea nu e din creier si cã acest creier e numai un sediu... De ce gîndirea nu e produsã de creier, care e numai un sediu? Fiindcã n-o produc toate creierele. Dacã inteligenta ar fi produsul creierului, atunci între Goethe si nea Ghitã n-ar mai fi nici o diferentã.

44. Am auzit odatã un profesor de la Politehnicã; am avut impresia cã asist la un balet de ursi. Dacã într-un salon, într-un colt, unul fumeazã si tace, ãla e inginer... Inginerul e practic, savantul nu e practic. Cînd i s-a spus

lui Max Planck, creatorul fizicii cuantice, cã s-a mai gãsit o aplicatie, el a spus: care e, mã? Uite care... - Ca sã vezi, nici nu m-am gîndit!

45. Inteligenta, oricît de mare nu e suficientã pentru a te curãta de prejudecãti. Cu cît inteligenta e mai mare, cu atît prejudecata e mai voinicã, pentru cã ai aparat s-o justifici.

46. Întrebat fiind cum întelege gîndirea, în formã purã sau în exemple, Nae Ionescu a rãspuns: exemplele au fost lãsate de Dumnezeu pe pãmînt pentru ca ideile sã fie sesizate senzorial si de prosti.

47. Nu stiu de ce gluma asta de-a face istorie se practicã atît de mult. Dacã ai cultul istoriei, ai cultul aparitiei si disparitiei; e consolator acest joc? Istorismul, adicã perspectiva istoricã asupra vietii si lumii, a dus în cimitir. Ne înecãm în istorie. Pentru cã istoria nu te învatã numai sã faci ceva, ca popor; cu istoria tot ce însemnezi în interiorul unui popor devine discutabil prin faptul cã nu poti, la infinit, sã lucrezi la facerea ta, ci dispari si apare altcineva care, chiar dacã nu te înlocuieste, te prelucreazã. Si dacã nu poti iesi din devenire, nu poti scãpa de tristete; tristetea metafizicã e fructul devenirii. Sînt prosti istoricizanti care se consoleazã prin devenire. Devenim mai civilizati, nu? Sau mai culti... Adicã murim ca si caprele, numai cã e mare lucru cã existã Kant, Descartes, existã Newton, mã rog, atîtia mari creatori de culturã, si existã si fãuritorul de religie, Hristos - dar nu ne intereseazã!

48. Istoria e întemeiatã pe istoria dintre Eva si dracul. Asa începe istoria, aceastã rãtãcire a omului, ca o damnatie. ar la aparitia lui Hristos, atunci s-au suprapus teandric omul divinizat si divinitatea om si istoria a fost anulatã.Cioran are o afirmatie extraordinarã: Istoric este tot ceea ce este supraistoric. Crestinismul a punctat supraistoric, desi a apãrut în istorie.

49. Sînt douã mari discipline guvernate de principiul ireversibilitãtii: termodinamicã si istoria.

50. Nu e om, Kant. N-a reusit sã fie om cu toatã stabilitatea lui. Iar badea Gheorghe, care se sincronizeazã cu clopotele de la bisericã, e laureat al premiului Nobel pe lîngã Kant.

51. Legionarismul era în însesi ideile epocii, dar leginarismul nu putea sã iasã cîstigãtor deoarece avea la bazã o eroare - nationalismul absolut, care este impracticabil. De la excesul de nationalism li s-a tras sfîrsitul legionarilor.

52. La comunisti, dacã nu esti cu ei - sau nu mai esti cu ei - înseamnã cã esti legionar. De ce acest "sindrom legionar" la bolsevici mã întrebati? Fiindcã legionarii sînt singurii români care n-au avut în dictionar la litera G cuvîntul glumã si cînd îi prindea pe comunisti era vai de cozonacul lor.Dar de fapt, nici comunistii nu stiu de glumã; ãsta-i punctul lor comun cu legionarii.

53. Nu se poate spune cã miscarea legionarã n-a fost puternicã! N-a avut rezultate pozitive fiindcã extremismele sînt greu suportabile. Nici fascismul italian n-a durat, nici national-socialismul german n-a durat si erau similare cu miscarea legionarã. Deosebirea dintre ele si miscare este aspectul religios al miscãrii legionare. Nici fascismul si nici national-socialismul n-aveau caracter religios. Hitler era cu mituri germanice, Mussolini era ateu. Într-o întrunire se spune, Mussolini s-a uitat la ceas si a zis: Îi dau ultimatum lui Dumnezeu ca în cîteva minute sã mã trãsneascã dacã existã! Si apoi s-a uitat la ceas. Au trecut minutele si a demonstrat cã Dumnezeu nu existã.

54. Unde e omul, în imanentã, absolut liber? Într-o bisericutã din lemn din Maramures, unde sacerdotul crestin vorbeste de mistere, de taine, si se lasã învãluit de ele ca si credinciosii.

55. Omul e liber si eliberat numai în templul crestin, acolo, în ritual, cînd se comunicã tainele care îi învãluiesc deopotrivã si pe sacerdot, si pe credinciosi. Ca sã fii cu adevãrat liber, trebuie sã înlocuiesti infinitul si autonomia gîndirii cu credinta în Dumnezeul crestin: "Robeste-mã Doamne, ca sã fiu liber!" (Imitatio Christi)

56. Libertatea eu o asemãn cu o frînghie agãtatã de undeva, de sus. Te poti urca pe ea la cer, participînd la actul mîntuirii tale crestine, sau poti sã cobori în întuneric. Bipolaritatea libertãtii. Dupã crestini, libertatea este vehicolul cu care poti sã cobori în întuneric, dacã esti vicios. Infractorii sînt primitivii actuali, pentru cã ei nu

sînt adaptabili la morala zilnicã si o calcã fiind liberi. Am învãtat la închisoare cã omul e un animal stupid, deoarece confiscã libertatea semenilor sãi. Tiranul e un om absurd si lipsit de rusine. Nu îi e rusine sã îsi chinuie semenii. Oricum sîntem captivi în univers. Ne ajunge aceastã grozãvie. Dar sã intensifici aceastã captivitate pînã la nivelul puscãriei - numai omul e capabil de asemenea nebunie.

57. Liberatea omului e partea divinã din el.

58. Limba românã are virtuti complete, adicã poate fi vehicol a tot ce se întîmplã spiritual în om. E foarte greu de mînuit. Prin ea poti deveni vultur sau cîntãret de stranã. Limba românã are toate premisele valorice pentru a deveni o limbã universalã, dar nu stiu dacã e posibil acest mars istoric. Dacã am fi fost un popor cuceritor... Noi, românii, nu punctãm universalitatea nicãieri. Si asta ne face sceptici. Ceea ce ne lipseste este îndrãzneala.

59. Luciditatea este o limpezire a spiritului nimicitoare. Cînd esti lucid esti în fata cimitirului. A fi lucid înseamnã a-ti da seama perfect de limitele si neputintele tale. Luciditatea este o categorie dizolvantã. În mãsura în care Dumnezeu trebuie primit, si nu înteles, la Dumnezeu nu ai acces prin luciditate.

60. Mã întreba Marin Preda cum era cu macedoromânii si i-am zis: domnule Preda, macedoromânii nu sînt români, sînt super-români, români absoluti. Atît de nãpãstuti si goniti, au instinct national de fiarã bãtutã. Iar eu si dumneata pe lîngã ei, avem fortã domesticã de rate. Mãcãim. Am stat cu macedoromâni în temnitã. Îi bãteau pînã îi omorau, dar nu declarau nimic. Au o bãrbãtie perfectã.

61. A sti la scarã umanã, poate fi folositor - dar în nici un caz mîntuitor.

62. E mai mîntuitoare o rugãciune într-o bisericã din Gãiesti decît Platon.

63. Ideea mortii absolute stã la baza smintelii moderne.

64. Heidegger spune asa: ca sã iesi din anonimat, trebuie sã trãiesti nelinistea perspectivei neantului zilnic. El te îndeamnã, Heidegger, sã trãiesti murind absolut în fiecare zi!

65. Moartea mã determinã sã fiu esential. M-a impresionat foarte mult sunetul pãmîntului cãzînd pe cosciugul lui Nae Ionescu.

66. Mortii antici nu sînt deloc frumosi. Numai mortii crestini sînt. Am gãsit totusi la Homer un mort de toatã frumusetea: Pentensileea, regina amazoanelor, omorîtã de Ahile. Si plînge Ahile cã a omorît frumusetea asta de femeie... Si-atunci Tersit - vocea poporului muncitor - se apucã sã insulte cadavrul Pentensileei. Ahile îi dã un pumn si-l omoarã - pe poporul muncitor - cã-i obraznic si cã insultã cadavrul ãleia. Aici am vãzut asadar o frumusete, desi în principiu, mortii antici nu sînt frumosi. Crestinii sînt cei care au introdus masca frumoasã a mortului.

67. Cine slujeste lui Cronos este obsedat de imaginea cimitirului.

68. Omul e guvernat pe pãmînt de douã morale: de morala dogmelor, care e crestinã si eternã, adicã absolutã, si de morala normelor, care, ca moralã laicã, e construitã pe putinãtatea si imperfectiunea omului. Morala laicã nu poate fi desprinsã de morala absolutã si ea aratã cã omul se miscã asimptotic la perfectiune, pe care n-o poate atinge niciodatã.

69. Morala în sine, autonomã, e mai primejdioasã pentru religie decît ateismul. Stiinta moravurilor, ca teoretizare a moralei laice, este din punctul de vedere al Absolutului religios egalã cu zero. Seamãnã cu Mersul trenurilor, dupã pãrerea mea. Poti s-o schimbi, ca pe tren, la care statie vrei. Omul autonom nu e capabil sã creeze o ordine moralã. O primeste de sus, sau nu o primeste deloc. Cum e posibilã morala publicã? Prin înstãpînirea absolutã a moralei religioase crestine. Dogmele crestine trebuie sã porunceascã normele morale, care, fãrã ele, nu se deosebesc de Mersul trenurilor decît prin obiect. Morala publicã într-un stat crestin trebuie sã stea sub imperiul certitudinii dogmelor crestine reflectate imperfect de omul mãrginit. Dacã nu situãm Biserica deasupra statului, ne aflãm în trebã si face fiecare ce vrea.

70. Elitele morale sînt mai presus decît cele intelectuale. Mie îmi plac oamenii care fac judecãti. Cei care fac silogisme sînt fatã de adevãr, cum sînt curcile alea care se încurcã printre popice.

71. Napoleon face adevãrata istorie a Revolutiei franceze. Un om care a refãcut ordinea naturalã, punînd parul pe haimanalele de pe ulitã. Cînd a fost întrebat cum îsi explicã intrarea armatelor sale în Tãrile de Jos ca pe bulevard, în timp ce regii Frantei se pinteau la ele zadarnic, Napoleon a rãspuns: N-au intrat armatele Frantei, ci ideile revolutionare de pe drapel! Începuse o nouã filozofie a istoriei, cu Napoleon.

72. Fãrã nemurire si mîntuire, libertatea e de neconceput. Omul, dacã nu are în substanta lui ideea nemuririi si mîntuirii, nu e liber. Seamãnã cu berbecul, cu capra, cu oaia...

73. Omul a depasit conditia de animal abia atunci cînd în el a apãrut ideea nemuririi, care nu trebuie confundatã nici cu pemanenta speciei, nici cu conceptia esteticã a gloriei.

74. Fãrã Dumnezeu omul rãmîne un biet animal rational si vorbitor, care vine de nicãieri si merge spre nicãieri. Si el rãmîne asa chiar dacã este laureat al premiului Nobel sau mãturãtor. Cînd, unde si în ce scop a apãrut el în calitatea asta de om? Dacã se întreabã singur si nu e un zeu în dreptul casei care sã-i reveleze data începutului, înseamnã cã omul rãmîne un biet animal rational care vine de nicãieri si merge spre nicãieri.

75. Renasterea italianã, unde omul este situat în centrul universului, este ereticã din punct de vedere crestin. Autonomizarea puterii omului este în sine demonicã. Pãrerea mea este cã omul este cel mai semnificativ, de fapt, singurul care este om, este homo religiosus.

76. Aotonomia spiritualã a omului este iluzorie si ea se miscã perpetuu între Dumnezeu si dracul. Fãrã credintã si Bisericã, omul rãmîne un simplu animal rational si muritor, rationalitatea avînd doar caracterul unei mai mari puteri de adaptare la conditiile cosmice decît restul dobitoacelor. Cînd zici cã omul e un animal rational, si muritor, rationalitatea avînd doar caracterul unei mai mari puteri de adptare la conditiile cosmice decît restul dobitoacelor. Cînd zici cã omul e un animal rational, atributul rationalitãtilor îl distinge de restul vietãtilor, nescotîndu-l din perspectiva mortii absolute.Moartea devine relativã, ca o trecere numai prin religie - stiinta, oricît de savantã, nescotînd omul decît aparent din regnul animal. Nici o consolare cã eu mã deosebesc de elefant sau de caprã pentru cã fac silogisme, dacã apar si dispar în mod absurd din naturã.

77. Scara valorilor umane contine: sfîntul, eroul, geniul si omul obisnuit - dincolo de acestia situîndu-se infractorul. Sfîntul, eroul si geniul sînt fãrã voia societãtii, care e obligatã sã-i recunoascã. Nimeni nu-ti contestã dreptul la existentã dacã esti om obisnuit, dar nimeni nu trebuie sã facã confuzie între tine, sfînt, erou si geniu. Oamenii sînt egali în fata legii, adicã trebuie respectati ca atare, dar nu confundati, nu fãcuti identici, cã e o gogoasã... Nimeni nu-ti contestã dreptul la o viatã normalã dacã porti masca de om. Numai cã dacã esti mediocru, nu trebuie sã te instalezî în vîrf, pentru cã nu e nici în interesul tãu. Acolo trebuie sã stea cei dotati. Sfîntul stã în fruntea tablei valorilor pentru cã el face posibilã trãirea absolutului la scarã umanã. Eroul se consumã fãcînd istorie si nedepãsind sfera laicului. Eroul este admirat - asa cum este si geniul - dar nimeni nu i se închinã, chiar dacã fapta lui aduce foloase reale omului. În vreme ce sfîntul se situeazã dintru început în eternitate, eroul moare în istorie, pentru cã urma pe care o lasã el, ca om împlinit, este fixatã doar în timp si în spatiu.

78. Omul nu e o sumã de miliarde de celule sau de organe. Cã nu sînt independente nici ficatul, nici rinichii, nici stomacul, nici creierul, nici sistemul osos. Omul, ca întreg nu poate fi gîndit decît biblic; stiintific, nu. Moise e mai valabil decît ultima noutate evolutionistã a stiintei.

79. Umanitatea o iubesti lesne. Pe om mai greu.

80. Personalitatea e acel individ înzestrat cu capacitatea de a se dãrui. Eroul este o personalitate, deoarece nu-si mai apartine.

81. Eu am afirmat odatã într-un salon, cã Platon este miscarea spiritului înlãuntru eternitãtii. Cînd gîndim, toti sîntem platonicieni. Dacã eu încerc sã gîndesc universul, trebuie sã mut Biblia în universul înghetat al ideilor platonice. Asta înseamnã meditatia. Platon a intuit cel mai bine jalea omului neputincios în fata esentelor.

82. Fatã de mãretia lui Hristos, Platon e un personaj mãruntel si cuviincios. Pe Platon poti sã-l scuturi si constati cã arhetipurile lui sînt filozofice, dar dacã muti arhetipurile acstea în în religia lui Hristos, devin modurile în care el vede divinitatea. Platon n-are divinitate, pentru cã la el divinitatea e un simplu "demiurg", ceea ce în greceste înseamnã "meserias".

83. Am dorit dintotdeauna sã fac o tezã de doctorat cu tema Aflarea în treabã ca metodã de lucru la români.

84. La întrebãrile fundamentale "de ce?" si "în ce scop?" aporetica ruralã româneascã rãspunde: "d-aia".

A venit odatã un frantuz la noi, cu niste masini, iar una nu functiona tocmai cum trebuie. Dar românul zice: merge si asa! Trebuie sã scãpãm de acest "mege si asa"; cã "merge si asa" înseamnã cã merge oricum. Nu oricum, nu oriunde, nu oricînd si nu orice.

85. La puscãrie am demonstrat vreme de douã ore cã istoria românilor dezgolitã de crucile de pe scuturile voievozilor e egalã cu zero. Cã doar voievozii nu s-au bãtut pentru ridicarea nivelului de trai! Istoria se face cu Biserica.

86. Cum vãd participarea românilor de acum la mîntuirea lor? - Simplu. Ducîndu-se la bisericã. Si folosind stiinta ca peria de dinti. Tot ce spune stiinta sã nu-i lase cu gura cãscatã si tot ce spune un popã de la Cucuietii din Deal sã considere adevãr ritualic.

87. Am fãcut o mãrturisire într-o curte cu sase sute de insi, în închisoarea de la Aiud. Fratilor, am zis, dacã murim toti aici, în haine vãrgate si în lanturi, nu noi facem cinste poporului român cã murim pentru el, ci el ne face onoarea sã murim pentru el!

88. Protestantismul est o religie coborîtã la rangul de moralã pentru grãdinita de copii.

89. Pudoarea crestinã e atît de purã, încît carnea eroticului crestin, capãtã pecetea spiritului, ceea ce pînã la crestini n-a realizat nimeni.

90. Eu cred cã rãzboiul nu e fãcut de oameni; e mult prea serios. Îl face Dumezeu. Cum ne dã si cutremure, ne dã si rãzboi.

91. Cei mai crînceni si mai strãluciti soldati sînt cei ai popoarelor religioase. Cînd mori sub drapel, te gîndesti cã te duci la strãmosi. Dar o armatã care face asta e ca aceea a lui Wilhelm al II-lea, în care fiecare soldat avea o cruce la gît pe care scria Gott mit uns.

92. Prima functie a unei religii reale este consolatoare, fiidcã religie am lãtra precum cîinii. Ne nastem, trãim, ne îmbolnãvim, îmbãtrînim si murim. Si întreg peisajul speciei om culmineazã în cimitir. Destinul uman nu e o invitatie la fericirea de-a trãi. Singurul mod de-a evita nelinistea metafizicã a cimitirelor este religia. Cu religia intri în cimitir în plimbare. Cu filozofia intri în cimitir - cum a intrat prietenul meu Cioran - prin disperare.

93. Cine n-a putut fi înlocuitã? Religia! Iar filozofia care speculeazã autonom, face onanie mintalã. Si dacã vrea sã scoatã, sã extragã esente din stiintele naturii, e parazit. Atît! Nu îndrãznesti sã spui despre religie, teologal vorbind, - dacã esti cinstit - cã a fost înlocuitã de filozofie sau de stiintã. Un crestin îti spune cã advãrul se defineste prin jocul celor douã lumi: cea de aici o oglindeste imperfect pe cea de dincolo. Spune contra dacã poti!

94. Religia este principiul uniformizator al speciei umane si este singura salvare în care se poate vorbi despre egalitate.

95. Religia transformã poporul într-o masã de oameni culti.

96. Între un laureat al premiului Nobel care nu s-a idiotizat complet si a rãmas religios si un tãran analfabet nu existã nici o diferentã.

97. Nivelul meu intelectual, chiar dacã sînt savant, nu depãseste nivelul unui popã obscur din Bãrãgan. Pentru cã preotul ãla, în ritualul lui din biserica aia din lemn sau piatrã, stã de vorbã cu absolutul.

98. Stiinta se miscã asimptotic la absolut. Arta se miscã asimptotic la absolut. Stiinta este sediul folosului si arta este sediul plãcerii.

99. Religia este sediul adevãrului transcendent în esentã si unic ca principiu unic al tuturor lucrurilor. Religia se situeazã peste ultimele speculatii teoretice ale stiintei, prin adevãrul absolut unic, care e Dumnezeu. Sã vinã un laureat al premiului Nobel ateu. Ce-o sã-mi spunã el? O babã care cade în fata icoanei Domnului strãbãtutã de absolut e om, si ãla e dihor laureat.

100. În Ispita de pe munte - retro satana - Iisus spune: "Împãrãtia mea nu e din lumea aceasta" Asta-i nemaiauzit! Du-te în împãrãtia Lui cu trenul sau cu racheta dacã poti. Nu poti! Înotãm în Univers ca mormolocii, si lumea lui Hristos se situeazã transcendent ca-n Ispita de pe munte, în mod etern.

101. Revolutia este o înaintare pe loc. Nimic nu mai poate fi inventat dupã facerea lumii; doar dacã te situezi în afara ei si creezi o lume nouã. Revolutia nu adaugã nimic Ideilor lui Platon.

102. Revolutia francezã n-a fost o revolutie, nici revolutia rusã n-a fost o revolutie. Nu existã revolutii, ci doar tehnici insurectionale în bãtãlia pentru putere (Curzio Malaparte). Dacã e o "restructurare" a omului, aceasta s-a întîmplat o singurã datã în timp, la aparitia lui Hristos.

103. Asa am spus eu în temnitã: Domnule colonel - eram sase sute de insi într-o curte închisã - nu ve-ti fi voi, comunistii, niciodatã revolutionari pînã nu veti imita pe cel mai generos zeu pe care l-a dat istoria lumii, pe Hristos. În parabola cu oaia rãtãcitã, un pãstor pãrãseste o turmã întreagã în cãutarea unei oi. Sã stiti, asta se cheamã "unanimism moral crestin". Fiindcã în universul lui Hristos o celulã care mai palpitã într-un muribund e mai valoroasã decît toate galaxiile posibile.

104. Poarta spre Dumnezeu este credinta, iar forma prin care se intrã la Dumnezeu e rugãciunea. Rugãciunea e singura manifestare a omului prin care acesta poate lua contact cu Dumnezeu. Gînditã crestin, rugãciunea ne aratã cã umilinta înaltã, iar nu coboarã pe om.

105. Am spus eu odatã cã dacã un preot din Bãrãgan, cînd se roagã, este Dumnezeu cu el, atunci preotul ãla înlocuieste toatã Academia Românã....

106. Sfîntul are forta de coeziune a pietrei.

107. Un sfînt poate fi si analfabet, dar e superior unui geniu, fiindcã ideea de sfintenie e legatã de ideea de minune. Un sfînt poate face o minune. Geniul face isprãvi, nu minuni. Lumea, acum e ancoratã în cultul genialitãtii ca slãvire a progresului în afarã. Atît. Or, cu cît sîntem mai avansati, mecanic si material, cu atît sîntem mai departe de esenta realã a lumii, de sfintenie.

108. Singurii oameni care nu pot fi suspectati cã se înfioarã în fata mortii sînt sfintii.

109. A fi sfînt înseamnã a fi suveranul tãu perfect.

110. M-a întrebat odatã Nae Ionescu ce cred despre evreul acesta, despre Pavel. Stii ce i-am spus? - ãsta nu-i om, domnule, este toatã Mediterana.

111. Trei ore am vorbit atunci în curtea închisorii, de Platon si despre Hristos. Zice colonelul: Vã rog sã scrieti ce-ati vorbit, ca nu cumva ministrul de interne Drãghici sã spunã cã sînt solidar cu dumneavoastrã. - Domnule colonel, cum sã fim noi solidari? Eu tocmai d-aia am venit aici, cã nu sîntem solidari unii cu altii...

112. Este incorect sã ai dispret fatã de tehnicã. Eu nu sînt tehnocrat, însã recunosc cã în bãtãlia pentru adaptare, tehnica este universal utilã. Dar asta nu înseamnã cã tehnica poartã în ea dimensiunea infinitului.

113. Cînd va dispãrea ultimul tãran din lume - la toate popoarele, vreau sã spun - va dispãrea si ultimul om din specia om. Si atunci or sã aparã maimute cu haine.

114. Tãranul este omul absolut.

115. I-am spus eu pãrintelui Stãniloaie cã nu mã consider un Socrate. Dar cum vã socotiti? Popã, zic. Si unde aveti parohia? - N-am parohie, dar spovedesc pe unde pot.

116. Desi sînt bolnav si neajutorat, nu îmi pare rãu cã exist. Încerc eu sã-mi parã rãu, dar n-are sens. Stiti de ce? Pentru cã eu constat, în mod evident, cã exist. Ceea ce mã confiscã pesimismului de a mã autonega este evidenta existentei mele. Omul care se sinucide n-a constatat cã e om. N-a reusit sã intuiascã existenta sa. Sã se trãiascã pe sine. Eu nu mã pot sinucide - indiferent de starea mea, sãnãtate sau boalã - fiindcã nu m-am fãcut eu. N-am venit cu voia mea pe lumea asta. Si nici n-am sã plec de voie din ea. ãsta este jocul fundamental al existentei mele.

117. Am avut si discipoli... Nu se putea sã nu am discipoli, fiindcã sînt un om vorbãret. Toatã suferinta mea se datoreste poftei mele de a vorbi fãrã restrictii...

118. A fost întrebat un tãran, în închisoare: ce întelegi din tot ce spune Petre Tutea! Zice: nu înteleg nimic, dar e o grozãvie!

119. Cînd am vãzut, în închisoare, cã tot regimul care mi se aplicã e inoperant - puteam eu, ca om, sã-mi explic asta? Si atunci m-am gîndit cã existã o fortã supracosmicã, transcendentã, numitã Dumnezeu. Numai El putea face isprava asta, ca eu sã scap de înlãntuire. Pentru cã, personal, nu mã pot dez-lãntui si elibera. Iar a vietui acolo, la închisoare, fãrã asistenta Lui nu se poate; au fost oameni care au murit... Atunci s-a nãscut în mine credinta nelimitatã în atotputernicia si atotbunãtatea divinã.

120. Am devenit un gînditor crestin cînd mi-am dat seama cã fãrã revelatie, fãrã asistentã divinã, nu pot sti nici cine sînt, nici ce este lumea, nici dacã are vreun sens sau nu, nici dacã eu am vreun sens sau nu. Nu pot sti de unul singur. Cînd mi-am dat seama cã fãrã Dumnezeu nu poti cunoaste sensul existentei umane si universale.

121. M-a întrebat cineva odatã: Mã Petricã, tu cînd te asezi la masa de scris cum scrii? - Sînt emotionat de fila goalã. Prima mea grijã e sã nu fiu pîndit de demonul originalitãtii. Urmãresc sã nu fiu original si sã fiu cuviincios. - Esti inspirat? - Nu, nu stã niciodatã un zeu în coltul camerei mele cînd scriu eu. Sînt foarte nelinistit. Eu, care sînt crestin... Am douã nelinisti; sã nu se afle în expunerea mea nici o inadvertentã terminologicã si nici o impietate.

122. Nu mã intereseazã trecutul. De cîte ori mã întreabã cineva cînd m-am nãscut, spun cã într-unul din anii trecuti.

123. Treisprezece ani de închisoare... Aveam doar o hãinutã de puscãrias. Ne dãdeau o zeamã chioarã si mãmãligã friptã. M-au bãtut... M-au arestat acasã. Nici nu tin minte anul... Cînd m-au anchetat am lesinat din bãtaie. Iacãtã cã n-am murit! Am stat la Interne trei ani. Am fost dupã aceea la Jilava, la Ocnele Mari si pe urmã la Aiud. Eu mã mir cum mai sînt aici. De multe ori îmi doream sã mor. Am avut mereu lasitatea de-a nu avea curajul sã mã sinucid. Din motive religioase... Treisprezece ani! Nu pot sã povestesc tot ce-am suferit pentru cã nu pot sã ofensez poporul român spunîndu-i cã în mijlocul lui s-au petrecut asemenea monstruozitãti.

124. M-a întrebat un anchetator: De ce ai vorbit împotriva noastrã, dom’le? - N-am vorbit, dom’le. - Cum n-ai vorbit? - Pãi împotriva voastrã vorbeste tot poporul român. Ce sã mai adaug eu? Si mi-au dat 20 de ani muncã silnicã fãra motive. Mi s-a prezentat sentinta de condamnare ca sã fac recurs. La cine sã fac recurs, la Dumnezeu?

125. Am fost solicitat, în închisoare, sã scriu pentru revista Glasul patriei, ca si Nichifor Crainic. Mi s-a pãrut ciudat sã fii arestat si sã scrii, sã meditezi. Adicã sã spui: vã multumesc cã m-ati arestat! Asta era o porcãrie nemaipomenitã, sã obligi un detinut sã scrie. El poate sã-si scrie memoriile, dar nu pentru tine, ãla care-l persecuti...

126. Eu, cultural, sînt un european, dar fundamentul spiritual e de tãran din Muscel. La închisoare, grija mea a fost sã nu fac neamul românesc de rîs. Si toti din generatia mea au simtit această grijã. Dacã mã schingiuiau ca sã mãrturisesc cã sînt tîmpit, nu mã interesa, dar dacã era ca sã nu mai fac pe românul, mã lãsam schingiuit pînã la moarte. Eu nu stiu dacã vom fi apreciati pentru ceea ce am fãcut; important e cã n-am fãcut-o niciodatã doar declarativ, ci cã am suferit pentru un ideal. E o monstruozitate sã ajungi sã suferi pentru un ideal în mod fizic.

127. Definitia mea este: Petre Tutea, românul. Am apãrat interesele României în mod eroic, nu diplomatic. Prin iubire si suferintã. Si convingerea mea este cã suferinta rãmîne totusi cea mai mare dovadã a dragostei lui Dumnezeu.

128. Eu n-adun nimic. Îmi spunea un popã, zice, pãi dumneavoastrã vã risipiti asa, vã poate fura oricine... Zic: uite, pãrinte, eu, zic, am adoptat conceptia regelui Frantei în materie de risipire a ideilor mele. Conceptia lui despre cartof. Cînd au venit cartofii din America, tãranii nu-i cultivau. "Sã mîncãm noi buruiana asta din pãmînt..." Ce a zis regele Frantei? "Mã, seamãnã, mã, cartofi pe mosia mea si, cînd or vedea tãranii cã îi pãzesc, or sã-si dea seama cã-s lucru bun. Lãsati-i sã fure, cã asa se rãspîndesc cartofii în tarã."

129. Odatã, în hol la Athénée Palace, m-a arestat Securitatea pe motiv cã fac speculã. Cu ce? i-am întrebat. Nu mi-au rãspuns. Si atunci mi-am adus aminte de vorba unui prieten de la Cluj: "Cu idei, frate, cu idei!"

130. Un umanist pur, adicã indiferent religios, practicã formele vietii de junglã, împingînd cruzimea pînã la forma gratuitã a bestialitãtii tigrului. Vremea noastrã este plinã de astfel de exemplare.

131. Umanismul este una din formele grave ale rãtãcirii omului modern, care pleacã din antropocentrismul Renasterii. În Renastere, "titanii" s-au umflat prin autocunoasterea necunoasterii. Ei nu se cunosteau pe ei însisi si au crezut cã s-au descoperit ca oameni.

132. Omul - javra asta bipedã, pe care eu îl consider "animal prost", homo stultus - atunci cînd se screme sã facã singur ordine, adicã cînd practicã umanismul, îl înlocuieste pe Dumnezeu cu el. Nicãieri Dumnezeu n-a avut de furcã cu dracul mai mult decît în sacrul spatiu al Italiei. Acolo, adicã, unde s-a nãscut umanismul în Renastere.

133. (Vlad Tepes) are meritul de a fi pus pe tronul Moldovei pe cel mai mare voievod român, pe Stefan cel Mare. Cu armele! Are meritul cã l-a si bãtut. Si are mai ales meritul cã a coborît morala absolutã prin tepele puse în cur la nivel absolut. Dormeai cu punga de aur la cap si ti-era fricã sã n-o furi tu de la tine. ãsta-i voivod absolut, Vlad Tepes. Pãi fãrã ãsta istoria românilor e o pajiste cu miei!